Cugetare la prima Epistolă a sfântului Apostol Pavel către Timotei, cugetare legată cu precădere de viaţa monahală

Cuvântul lui Dumnezeu e o diată: celor ce îl primesc, le aduce moştenirea mântuirii şi fericirii.

Dragostea se naşte din curăţia inimii, conştiinţa fără pată şi credinţa nefăţarnică (1 Tim. 1, 5).

Lucrează virtuţile acestea, păzind luarea aminte la sine şi tăcerea ca să ajungi la dragoste, care e culmea şi suma desăvârşirii creştine.

Curăţia inimii este stricată prin primirea gândurilor păcătoase şi mai ales a celor de curvie; neprihăni-rea conştiinţei – prin păcatele cele cu voia; credinţa slăbeşte prin nădăjduirea în mintea proprie, prin făţărnicie şi iubire de sine.

Cel ce voieşte să cugete despre adevăr fără să aibă luminare de sus nu face decât să se dedea la împreună-vorbiri şi certuri deşarte, să se abată de la calea care duce la dragoste (1 Tim. 1, 6 – 7).

Din cugetarea la adevăr făcută înainte de vreme, în lucruri mai presus de ştiinţa cugetătorului, cu slavă deşartă, s-au născut eresurile, rătăcirile şi hulele împotriva lui Dumnezeu.

Statornicia în mărturisirea ortodoxă a dogmelor de credinţă este hrănită şi păzită prin faptele credinţei şi neprihănirea conştiinţei.

Cei ce nu au drept călăuză credinţa în faptele lor şi strică neprihănirea conştiinţei prin abaterea de bunăvoie în păcat nu vor putea păzi în cuvenita curăţie şi dreptate ştiinţa despre dogme pe care o au: această ştiinţă, fiind ştiinţă despre Dumnezeu, cere neapărat curăţie a minţii, care e proprie numai celor cu obiceiuri bune şi cu întreagă înţelepciune (1 Tim. 1, 19).

Unul e Dumnezeu şi Unul este Mijlocitorul între Dumnezeu şi oameni: Dumnezeu-Omul, Iisus Hristos (1 Tim. II, 5). Nimeni nu se poate apropia de Dumnezeu fără acest Mijlocitor. Cel ce leapădă pe Mijlocitor leapădă şi pe Dumnezeu. *Cel ce tăgăduieşte pe Fiul nici pe Tatăl nu-L are*. *Cel ce nu crede în Fiul nu va vedeea viaţă, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el* (1 În II, 23; În HI, 36).

Înţelegerea duhovnicească stă în cunoaşterea Adevărului prin credinţă. Mai întâi este dobândită cunoştinţa credinţei; credinţa, impropriindu-se creştinului, preschimbă înţelegerea lui descoperindu-i Adevărul, care este Hristos.

Cei care au atins vârsta bărbăţiei întru Hristos primesc rugăciunea neîncetată, pe care o săvârşesc în taina cămării sufletului în tot locul şi în toată vremea. Creştinul primeşte rugăciunea neîncetată atunci când voia lui şi lucrarea lui, care atârnă de voie, vor fi înghiţite de înţelegerea, dorirea şi plinirea voii lui Dumnezeu. Prin aceasta se sălăşluieşte în inimă credinţa vie, simplitatea evanghelică, pacea lui Dumnezeu cea străină de toată tulburarea.

Un astfel de prunc înţelegător vede necontenit neputinţa sa, crede necontenit, înseteazǎ şi flămânzeşte necontenit de dreptatea lui Dumnezeu, şi ca atare se roagă neîncetat (1 Tim. II, 8).

Virtuţile deosebit de trebuincioase isihastului sunt: blânda supunere faţă de Dumnezeu, aplecarea spre tăcere, depărtarea de împreună-vorbiri, chiar şi de cele altminteri folositoare, dar care înstrăinează de împreună-vorbirea cu Dumnezeu şi strică liniştirea (isihia) inimii. Isihastul poate fi, mai ales la începutul nevoinţei sale, atras de întipăririle dinafară. El luptă împotriva acestei neputinţe rămânând cu răbdare în chilie, fugind de întâlnirile cu cei cunoscuţi şi de toate felurile împrăştierii (1 Tim. II, 11 – 12).

Monahului tuns de curând nu se cuvine să i se încredinţeze răspunderi de însemnătate, fiindcă el poate lesne să se trufească şi să fie supus şi altor curse ale diavolului (1 Tim. III, 6 – 7).

Ştiinţa de taină şi simţirea credinţei se păstrează prin curăţia conştiinţei.

Biserica Dumnezeului Celui Viu e stâlpul şi întărirea adevărului. Drept aceea, Dumnezeu este numit aici „Viu” fiindcă El lucrează. El lucrează în toţi credincioşii prin taine, iar în cei aleşi, pe deasupra, şi prin daruri harice vădite, de multe feluri. Aceasta e dovada tăriei şi neclintirii în adevăr a Bisericii Ortodoxe. Dimpotrivă, Bisericile heterodoxe, măcar că se împodobesc cu numele de „Biserici ale lui Hristos”, măcar că L recunosc pe Dumnezeu, Acesta este pentru ei nelucrător, ca şi cum ar fi mort (pentru morţi şi cel viu este mort!), ceea ce dovedeşte că ele s-au clătinat, n-au dăinuit întru adevăr.

Mare e taina bunei cinstiri (1 Tim. EI, 16)! Dumnezeu S-a arătat în trup; a arătat că este Dumnezeu prin Duhul Său, adică prin învăţătura Sa, care e duh şi viaţă, prin faptele Sale, săvârşite cu degetul lui Dumnezeu, prin dăruirea Duhului Sfânt oamenilor. Îmbrăcându-Se cu trup, El S-a făcut văzut nu numai pentru oameni, ci şi pentru îngeri,

pentru care e nevăzut după Dumnezeire81. Păgânii, ce piereau din pricina necunoştinţei de Dumnezeu, au auzit propovăduirea mântuirii. Învăţătura despre Dumnezeu este primită nu de înţelepciunea pământească, nu de cugetarea înaltă, nu de erudiţia cuprinzătoare, nu de cele bogate, înalte şi slăvite ale lumii, ci de zălogul cel smerit al inimii – credinţa. Cei care au crezut în Dumnezeu devin ai Lui şi, înălţaţi fiind prin har deasupra a tot ce este vremelnic, dobândesc ştiinţa de taină, cea din cercare, că El S-a înălţat la cer şi va înălţa acolo dimpreună cu Sine pe toţi adevăraţii Săi credincioşi.

Cei care nu şi-au întărit şi dezvoltat credinţa cea din auzire prin faptele credinţei sunt lesne amăgiţi de învăţătura minciunii, care ia cu făţărnicie chipul adevărului (1 Tim. IV, 1).

Nevoinţele trupeşti *spre puţin sunt folositoare* (1 Tun. IV, 8), adică ele pot doar îmblânzi, nu dezrădăcina, patimile; iar buna cinstire, care stă în nevăzuta îndeletnicire a minţii şi a inimii, neapărat trebuincioasă fiind credinţa ortodoxă, *spre toate e folositoare*: numai ea poate face pe om să simtă viaţa veşnică, pe care sfinţii o gustă în parte încă de aici, ca pe o logodnă, şi care se descoperă deplin după despărţirea sufletului de trup. Viaţa veşnică constă în lucrarea cea de multe feluri a harului în suflet, care este simţită după măsura curăţirii de patimi. Acest cuvânt, fiind grăit din cercare duhovnicească, e vrednic de crezare; el este vrednic a fi primit (1 Tim. IV, 9) ca temei de la care creştinul se poate înălţa în zbor la bunătăţile cele negrăite, punând suişuri în inima sa.

Credinţa şi luarea aminte duc la cunoaşterea crucii lui Hristos, de unde răbdarea cu mărime de suflet a necazurilor, care-i născută şi hrănită de nădejdea în Dumnezeul Cel Viu, adică Lucrător prin mângâierea harică în inima celui ce rabdă întru Hristos (1 Tim. IV, 10).

Atunci când mângâierea harică lucrează acolo unde se află cunoaşterea de taină a lui Hristos şi a purtării Lui de grijă, creştinul nu osândeşte nici pe iudeu, nici pe păgân, nici pe nelegiuitul învederat82, ci arde cu dragoste lină, fără de prihană, către toţi. El contemplă prin curăţia minţii sale că de la venirea lui Hristos încoace vrednicia, preţul, lauda şi mântuirea omului sunt alcătuite de Hristos, nu de virtuţile omeneşti cele după fire. El doreşte neîncetat să fie răstignit, fiindcă auzul lui s-a deschis şi aude glasul lui Hristos, Dumnezeu său, Care grăieşte către dânsul: *Cel ce nu ia crucea sa şi nu vine după Mine, nu*

este Mie vrednic. *Cela ce şi-a aflat sufletul său îl va pierde pe el, iar cel ce şi-a pierdut sufletul său pentru Mine îl va afla pe el* (Mt. X, 38 – 39). El socoate paharul necazurilor par har al mântuirii, mărturie a alegerii, dar al lui Duminezeu. El nu poate avea ură nici faţă de vrăjmaşi, fiindcă cei ce îi fac necazuri sunt în ochii lui nimic altceva decât unelte al proniei dumnezeieşti83; el le află dezvinovăţire în neştiinţa lor; el îi binecuvântea* ză ca pe nişte unelte ale facerii de bine dumnezeieşti. „Pot, oare", îşi spune el, „pot, oare, să-i osândesc pe cei care acum cad, înaintea mea, în nelegiuiri vădite, de vreme ce Hristos a răscumpărat deja toate păcatele lor cele trecute, cele de faţă şi cele viitoare, de vreme ce ei au deja îndreptarea şi mântuirea în Hristofe, de care nu pot rămâne lipsiţi decât lepădându-l pe Hristos până la sfârşit?" 84

Nu trebuie să pricinuim aproapelui nicio sminteală prin purtarea noastră (1 Tim. IV, 12). Drept aceea, păzeşte evlavia cu sufletul şi cu trupul. Fii modest şi simplu în cuvinte şi în mişcările trupului; în viaţa ta casnică fii înfrânat, cu întreagă înţelepciune, fără cutezanţă; cu sufletul fii blând, către toţi iubitor, drept, înţelept, nu îţi îngădui nicio viclenie şi făţăreală; în locul acestora să ai credinţă, ce te va învăţa că lumea şi soarta fiecărui om sunt cârmuite de pronia lui Dumnezeu, nu de tertipurile raţiunii omeneşti, şi că din această pricină trebuie păstrată blânda nevinovăţie creştinească în fapte, în cuvinte şi în gânduri.

„Câtă vreme nu voi veni la tine", grăieşte harul lui Dumnezeu către nevoitorul Său, „şi, sălăşluindu-mă în tine, nu voi înlocui prin mine toată povaţa cea dinafară, îndeletniceşte-te cu luare-aminte întru citire, rugăciune, ia îndrumare din învăţătura celor sporiţi. Nu-ţi îngădui nicio nepăsare, ci cu statornicie rămâi întru luare-aminte. Atunci va fi vădită sporirea ta treptată; vei dobândi mântuirea şi vei fi de folos pentru aproapele prin cuvântul ziditor şi mântuitor" (1 Tim. IV, 14 – 16).

Cel ce a simţit cu adevărat sărăcia firii lui Adam, cel ce a cunoscut că ea se află în amară cădere şi pierzare, acela, fireşte, a înţeles totodată şi s-a încredinţat că pentru a se mântui omul are neapărată nevoie de împărtăşirea cu Hristos. Această cunoştinţă este semnul adevăratei văduve. Acesteia i se îngăduie să intre în liniştire ca să petreacă zi şi noapte în rugăciuni şi postiri, ca Hristos să ia chip în el (1 Tim. V, 5).

Precum cârmaciul caută spre stele şi după ele îndreptează mergerea corăbiei, aşa şi cel ce se linişteşte este dator să caute neîncetat spre Dumnezeu, să-L vadă cu ochii credinţei şi nădejdii, ca să se păzească întru statornicie şi răbdare. Pe marea liniştirii, unei neobişnuite seninătăţi îi premerg furtuni neobişnuite.

Cel ce se linişteşte, dar se abate spre răsfăţul pântecelui, se dedă somnului fără măsură şi dezmierdării sau, îndeobşte, iubirii de plăceri şi iubirii de sine, arată prin aceasta că este mort cu sufletul, chiar dacă este viu cu trupul (1 Tim. V, 6). Hristos, Viaţa Cea Adevărată, sălăşluieşte doar în cei răstigniţi.

Vârsta văduvei, care e bună pentru liniştire, este hotărnicită la şaizeci de ani (1 Tim. V, 9), prin care se înţelege duhovniceşte măsura mijlocie a sporirii, înfăţişate în Evanghelie prin numerele: treizeci, şaizeci, o sută. La această măsură mijlocie se află cei care, deşi încă sufleteşti, au primit putere de rugăciune spre biruinţă în vremea luptelor, cărora li s-a descoperit taina crucii, care simt în vremea necazurilor venite dinafară o lucrare harică în sufletele lor, lucrare care pentru inimă este lumină şi mângâiere totodată.

Sihastrul, mai înainte de a intra în liniştire, trebuie să aibă mărturie de la faptele bune. Cercetează-te pe tine însuţi, tu, cel care doreşti să intri în limanul – sau, mai bine zis, în marea liniştirii! Ai urmat toată fapta bună nu după firea vechiului Adam, ci potrivit cu însuşirile Celui Nou (1 Tim. V, 10)? Altfel spus: ai luat asupra ta jugul smereniei şi al blândeţii, ai gustarea faptului că jugul acesta este bun şi sarcina aceasta este uşoară? Altfel spus: ai deprins poruncile evanghelice? Mintea şi inima ta s-au făcut table ale acestora, iar purtarea ta a fost chip şi urmare a lor? Nu cauţi dreptate în afara crucii? De cauţi, nu eşti în stare, nu eşti gata de liniştire, în care este nenorocit lucru a intra fără a te fi osândit pe tine, ci petrecând în psândirea aproapelui.

Nevoitorilor nevârstnici duhovniceşte, chiar de ar fi aceştia chiar bătrâni trupeşte, chiar dacă s-ar fi lepădat de lume, nu trebuie să li se îngăduie liniştirea (1 Tim. V, 11). Neavând înţelegere duhovnicească îndestulătoare, ei nu pot fi statornici în gândul că pentru mântuire e de neapărată trebuinţă doar Hristos; ei nu vor răbda omorârea lor, vor pofti să îşi învie eul în faptele bune proprii omului sufletesc, lucru prin care leapădă jugul lui Hristos şi intră în

firea vechiului Adam. Mai bine este pentru ei a se îndeletnici cu virtuţile lucrătoare, mai bine este pentru ei ca, abătându-se de la tot ce este mai prejos de fire, să petreacă întru firea lor, decât să năzuiască mai înainte de vreme şi în chip greşit către ceea ce este mai presus de fire.

Nu le este oprită nici năzuinţa de a se înnoi în Hristos – dar trebuie să năzuiască în chip nerătăcit: să se străduiască a-şi îndrepta felul de a fi după felul de a fi al lui Hristos, aşa cum este el descris în Evanghelie. Odată cu vindecarea obiceiurilor este vindecată, treptat, şi mintea. Primind tămăduire, adică devenind curată, ea vede limpede Adevărul, îl recunoaşte şi îl mărturiseşte. După aceasta, dacă va plăcea Adevărului, numai şi numai după binevoirea şi alegerea Lui, ucenicul suie pe munte şi se face văzător al Schimbării la Faţă. Dacă lucrurile nu stau aşa, rămâi sub munte, îndeletniceşte-te cu scoaterea dracului din tânăr. Dracul se scoate prin credinţă, rugăciune şi post. Prin numele de „post” se cuvine să înţelegem înfrânarea nu doar de la mâncarea peste măsură, ci şi de la toate gândurile păcătoase. Cel care a pătruns starea sa şi a întregului neam omenesc cea molipsită de păcat, supusă duhurilor întunericului, poate pricepe răspunsul tainic dat Mântuitorului de părintele celui îndrăcit cu privire la vremea de la care începuse boala: *a zis*: *din copilărie* (Mc. IX, 21).

Încercarea de a te linişti mai înainte de vreme atrage după sine urmări vătămătoare cu neputinţă de ocolit. Nevoitorul nesocotit, încrezător în sine, întunecat şi legat de neştiinţă nu va găsi în liniştire hrană pentru sufletul său, iar din această pricină va cădea negreşit în trândăvie, care în cei ce se liniştesc lucrează în chip deosebit de puternic şi de vătămător, dându-i spre atragere feluritelor gânduri şi visări păcătoase. Hrana celui care se linişteşte e mângâierea harică luminătoare ce are loc prin descoperirea tainei crucii lui Hristos. Ea este dar de sus, nu cunoştinţă proprie firii căzute. Nu poate fi înlocuit duhovnicescul prin sufletesc – iar dacă cineva va încerca să facă acest lucru, acela îşi va însuşi minciuna în locul adevărului, minciuna acoperită făţarnic cu chipul adevărului. Neorânduiala e roadă a minciunii, ca şi a trândăviei: dar neorânduiala din minciună se deosebeşte de cea născută din trândăvie. Cea dintâi se vădeşte în amăgirea de sine, în părerea înaltă despre sine, în îngâmfarea cu părutele virtuţi şi harisme proprii, în dispreţuirea şi osândirea

aproapelui; sfârşeşte în trufie, înşelare, ieşire din minţi, uneori prin căderea în patimi trupeşti, alteori prin sinucidere, cel mai adesea prin îndrăcire şi vătămare a minţii, numită îndeobşte ieşire din minţi. Cea de-a doua se vădeşte în nelucrare, lenevie, în părăsirea chiliei proprii, în aplecarea spre împrăştierea cu împreună-vorbiri, ieşiri dese, peregrinări, întoarcerea către înţelepciunea şi cărturăria lumească. Odată cu învierea înţelegerii sufleteşti după firea vechiului Adam este lepădată credinţa, este ascunsă purtarea de grijă a lui Dumnezeu de la ochii minţii; omul, ca şi cum ar fi veşnic pe pământ, năzuieşte pe de-a-ntregul numai spre cele pământeşti şi cade încetul cu încetul într-o stare mai prejos de fire, pătimaşă, trupească, stare ce este faţă de adevărata viaţă – Hristos – moarte a sufletului (1 Tim. V, 12, 13).

Cel care a căzut în neorânduiala de un fel sau de celălalt, dar mai ales în cea dintâi, acela, în cea mai mare parte, se face cu totul neînstare de viaţa nevoitoare. Totuşi, smerenia vindecă» şi neputinţe care în sine sunt de nevindecat, a zis Ioan Scărarul 85.

Cel ce doreşte a fi plinitor curat al poruncilor lui Hristos trebuie să se păzească în cea mai mare măsură de împătimire (1 Tim. V, 21). Atunci când inima s-a molipsit de împătimire, ea nu poate a împlini voia curată şi sfântă a lui Hristos cu cuvenita sfinţenie şi curăţie. împlinind voia proprie în locul voii lui Hristos şi încăpăţânându-ne să arătăm că facem voia lui Hristos, cădem în făţărnicie. Nu rareori, arătând – poate şi gândind – că facem voia lui Hristos, în fapt împlinim voia diavolului.

Cei ce se străduiesc a cunoaşte voia lui Hristos nu pentru ea însăşi, ci pentru scop străin, pământesc, cu scopul de a dobândi câştig sau cinstire, niciodată nu vor putea primi adevărata înţelegere duhovnicească: fiindcă ea este dar al lui Dumnezeu, dăruit celor smeriţi după măsura credinţei lor, a curăţirii de patimi şi a lepădării de sine (1 Tim. VI, 4 – 5).

De vei vedea că cei se numesc pe sine „învăţători" şi socot a-L cunoaşte pe Hristos se dedau certurilor, pizmei, grăirii de rău, bănuielilor, urii şi celorlalte patimi: să ştii că ei au doar cunoştinţa cea moartă din auzire, iar mintea şi inima lor se află întru întuneric şi boală, căci nu sunt vindecaţi şi curăţiţi prin lucrarea poruncilor evanghelice (1 Tim. VI, 4). împotriva lor tună spusa Domnului: *Nu vă cunosc pe voi*! (Mt. XXV, 12; VII, 23).

— Asta o spune despre Sine Adevărul-Hristos celor care socot a-L cunoaşte nu din faptele credinţei, ci doar din auzire.

Cel ce a cunoscut că neamul omenesc se află în cădere, că pământul este locul surghiunului nostru, teminţa noastră, unde, după ce am petrecut câtva timp, ieşim spre a primi fie veşnica fericire, fie muncile cele veşnice: acela, fireşte, a cunoscut şi faptul că singura comoară a omului pe pământ este Hristos, Mântuitorul celor pieriţi. Prin urmare: singura şi nepreţuita agonisită a omului pe pământ este cunoaşterea lui Hristos şi însuşirea lui Hristos. Cel care vrea să dobândească această comoară va pofti oare agonisite şi desfătări pământeşti? Dimpotrivă, el va fugi de acestea, temându-se să nu-l împrăştie, abătându-l de la scopul său. El va fi mulţumit nu doar cu cele neapărat trebuincioase, ci chiar în lipsa lor cel mulţumit e mai bogat decât toţi bogaţii! (1 Tim. VI, 6)

Fraţilor, goi am intrat în această lume; ieşind din ea, vom lăsa în ea încă şi trupurile noastre. De ce, atunci, să căutăm agonisite stricăcioase? De ce să căutăm ceea ce va trebui negreşit să părăsim? Să nu pierdem vremea preţioasă pe stricăciune, ca să nu pierdem singura noastră comoară – pe Hristos. Spre El să năzuim şi cu mintea şi cu inima; având hrană şi veşminte, cu acestea îndestulaţi să fim; să nu îngăduim la noi lucruri de prisos şi pofte lumeşti, ca nu cumva acestea, atrăgând la sine puţin câte puţin dragostea noastră, să ne lipsească de Hristos (1 Tim. VI, 7 – 8).

Cei ce poftesc să se îmbogăţească cad în nevoi şi curse pe care li le pregăteşte însăşi năzuinţa lor de îmbogăţire. Primul rod al acestei năzuinţe este mulţimea grijilor şi îndeletnicirilor ce abat mintea şi inima de *i* & Dumnezeu. Sufletul, îndeletnicindu-se cu Dumnezeu în chip sărăcăcios, rece, nepăsător, dobândeşte grosolănie şi cade în nesimţire; frica de Dumnezeu se şterge din el; se depărtează de la el pomenirea morţii; mintea se întunecă şi încetează a vedea purtarea de grijă a lui Dumnezeu, drept care se pierde credinţa; nădejdea, în loc să se întărească în Dumnezeu, se întoarce către un idol, aducând la picioarele acestuia şi dragostea. Atunci, omul moare pentru virtute, se dedă minciunii, vicleniei, împietririi – într-un cuvânt, tuturor păcatelor, şi cade în pierzanie desăvârşită, făcându-se vas al diavolului. *Rădăcina tuturor păcatelor este iubirea de argint*, ca una ce cuprinde în sine pricină şi pretext pentru toate păcatele (1 Tim. VI, 9, 10).

Şi cei pe care nu i-a pierdut deplin iubirea de argint, fiindcă nu s-au dedat ei cu desăvârşire, ci doar au căutat îmbogăţire cu măsură, au suferit multe nenorociri. Ei s-au încurcat cu griji grele, au căzut în necazuri de multe feluri, au fost siliţi nu rareori să calce neprihănirea conştiinţei, au suferit mare pierdere în sporirea duhovnicească şi au văzut în sine o abatere însemnată de la credinţă şi de la înţelegerea duhovnicească.

— Pentru creştin, sărăcia evanghelică e mai dorită decât toate vistieriile lumii, ca una ce călăuzeşte la credinţă şi la roadele ei. Cu cât este mai slobod de lume nevoitorul lui Hristos, cu atât este mai neprimejduit; şi cu cât s-a legat mai mult de lume, cu atât a fost biruit deja.

Ştiinţa86 cea cu nume mincinos (1 Tim. VI, 20) este felul de a gândi şi de a judeca ce s-a împropriat minţii după căderea omului. Ca urmare a căderii, el are caracter de amăgire de sine; ca urmare a minciunii şi amăgirii, el nu primeşte Adevărul – pe Hristos; dat fiind că pune mare preţ pe tot ce este pământesc, în vreme ce pământul este loc de surghiun pentru cei căzuţi, el e vrăjmaş credinţei şi înţelegerii duhovniceşti pe care aceasta o naşte, înţelegere ce caută la toate cele pământeşti cu ochiul unui călător. Obiectul ştiinţei cu nume mincinos e doar ceea ce e vremelnic şi stricăcios. Atunci când obiectul ei devine ceea ce este veşnic şi duhovnicesc, judecăţile ei sunt cu totul neîntemeiate şi greşite. Ei îi lipseşte luminarea de sus, ce tâlcuieşte lucrurile duhovniceşti; pentru propriile ei puteri, fără descoperire (revelaţie), aceste lucruri sunt de nepătruns; lumina străină din ea este lumina duhurilor întunecate ale minciunii. Toate cunoştinţele îi sunt date de către simţurile trupeşti, care sunt vătămate prin cădere. Atunci ajunge la ceea ce este nevăzut ochilor trupeşti prin oarecare mijloc, de pildă magnetismul, prin aceasta nu face decât să-şi înmulţească rătăcirile, să-şi întărească întunecarea şi amăgirea de sine, fiindcă rămâne în tărâmul minciunii, fiindcă a dobândit doar cunoştinţe strâmbate. Următorii ei se află în neîncetată neînţelegere între ei, se împotrivesc unii altora şi sieşi. Ea nu cere de la om obiceiuri bune: dimpotrivă, ea dă libertatea de a păcătui. Ea se socoate cârmuitoare a lumii, drept care nu recunoaşte pronia lui Dumnezeu – asta dacă nu în cuvinte, cu fapta însă întotdeauna. Ea cuprinde în sine temeiul ateismului, care alcătuieşte toată esenţa oricărei rătăciri, vădindu-se în

ea într-o măsură mai mare sau mai mică. În fine, ea este „bogăţia” duhurilor căzute şi a acelor oameni ce se află în părtăşie cu duhurile căzute.

Să lăsăm înţelepciunea acestei lumi, să lăsăm nădejdea în ea, şi să ne apropiem cu credinţă şi smerenie de înţelepciunea şi puterea dumnezeiască, de Sfântul Adevăr – Hristos, Ce a venit în lume *ca* şase *mântuiască lumea prin El* (În HI, 17). El e Lumina pe care întunericul nu o va birui şi nu o va primi (În 1, 5). În stare este să o primească doar cel care a îndrăgit dreptatea. *Tot cel ce face rele urăşte lumina*. *Cel ce nu crede întru El a şi fost judecat*. *Aceasta este judecata*: *că Lumina a venit în lume, şi au iubit oamenii întunericul mai mult decât lumina, că erau faptele lor rele* (În în, 20, 18, 19). Amin.